

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24

ZESPÓŁ REALIZACJI

00 - 503 W A R S Z A W A

BADAŃ

621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17

TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET:

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/128/99

OCENY SYTUACJI GOSPODARCZEJ, WARUNKÓW BYTU I DZIAŁALNOŚCI RZĄDU W POLSCE, CZECHACH I NA WĘGRZECH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

OCENY SYTUACJI GOSPODARCZEJ, WARUNKÓW BYTU I DZIAŁALNOŚCI RZĄDU W POLSCE, CZECHACH I NA WĘGRZECH

- ▶ W lipcu odsetek pozytywnych (dobrych i bardzo dobrych) ocen sytuacji gospodarczej w Polsce (10%) był ponad dwukrotnie wyższy niż w Czechach (4%) i trzykrotnie wyższy niż na Węgrzech (3%). Jednocześnie odsetek ocen negatywnych (złych i bardzo złych) był w naszym kraju (53%) znacznie niższy niż w Czechach (72%), a nieco wyższy niż na Węgrzech (49%). Węgrzy stosunkowo często udzielali odpowiedzi neutralnych.
- ▶ Z trzech porównywanych społeczeństw Czesi najlepiej oceniają swoje warunki bytu: 24% z nich uważa je za dobre, a 27% - za złe. Oceny Polaków są nieco gorsze (19% ocen dobrych, 34% złych), zdecydowanie najgorzej natomiast oceniają swoje warunki materialne Węgrzy: 9% ocen pozytywnych, 37% krytycznych.
- ▶ W lipcu gabinety rządowe Jerzego Buzka, Milosza Zemana i Viktora Orbana otrzymywały więcej ocen negatywnych niż pozytywnych. Stosunkowo najlepiej oceniali swój rząd Węgrzy (36% ocen dobrych, 51% złych), a nieco gorzej Polacy (32% ocen dobrych, 54% złych). Najgorsze opinie mają o swoim rządzie Czesi: 19% respondentów ocenia go dobrze, a 62% źle.
- ▶ Opozycja parlamentarna uzyskuje najlepsze oceny w Polsce (33% ocen dobrych i tyle samo złych), a nieco gorsze na Węgrzech (32% ocen dobrych, 39% - złych). Czesi są najbardziej krytyczni wobec swojej opozycji: 17% z nich uważa, że działa ona dobrze, a 56% - że źle.

W ostatnich sondażach odnotowaliśmy wyraźne pogorszenie ocen sytuacji w kraju i działalności rządu. Interesujące może być porównanie opinii naszego społeczeństwa¹ z opiniami na te tematy wyrażanymi w Czechach² i na Węgrzech³.

Biorąc pod uwagę stan gospodarki omawianych krajów, można powiedzieć, że tempo wzrostu PKB w Polsce było w ciągu minionego roku niższe niż na Węgrzech, wyższe zaś niż w Czechach. Jednakże początek roku przyniósł pewne oznaki spowolnienia rozwoju gospodarki na Węgrzech. Jednocześnie kraj ten niedawno nawiedziła bardzo dotkliwa powódź. Czesi natomiast ciągle przeżywają kryzys gospodarczy, a ostatnio i perturbacje oraz skandale polityczne.

Jeśli chodzi o scenę polityczną, to na Węgrzech rządy sprawowane są przez koalicję partii prawicowych, podczas gdy w Republice Czeskiej przy władzy jest rząd utworzony przez Partię Socjaldemokratyczną, u nas zaś rządzi koalicja prawicowo-liberalna. W Polsce i na Węgrzech trzon opozycji parlamentarnej tworzą partie lewicowe. W Czechach w opozycji do rządu pozostają partie prawicowe, a także partia komunistyczna. Tak więc sytuacja polityczna Polski i Węgier jest w pewnym stopniu zbliżona, natomiast w Czechach obserwujemy krańcowo odmienny układ polityczny.

W bieżącym roku publikujemy porównania niektórych ważniejszych wyników badań opinii publicznej przeprowadzonych w Republice Czeskiej, na Węgrzech i w Polsce. Jest to możliwe dzięki porozumieniu pomiędzy CBOS, IVVM (Instytutem Badania Opinii

¹ Badanie CBOS „Aktualne problemy i wydarzenia” (110), 7-13 lipca ‘99, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1055).

² Badanie IVVM zrealizowane w dniach 1-12 lipca ‘99 (N=1026).

³ Badanie TÁRKI zrealizowane w dniach 10-20 lipca ‘99 (N=1524).

Społecznej w Pradze) oraz TÁRKI (Centrum Informatyki i Badań Społecznych w Budapeszcie). Wszystkie trzy ośrodki realizują co miesiąc badania opinii o najważniejszych aktualnych wydarzeniach i problemach. Do badań tych włączane są w pełni porównywalne zestawy pytań na wybrane ważne tematy. Obecnie analizowane pytania zadane już były we wszystkich trzech krajach w lutym '99, co umożliwi porównanie zmian⁴.

OCENY SYTUACJI GOSPODARCZEJ

Opinia publiczna Polski, Czech i Węgier negatywnie ocenia sytuację gospodarczą swoich krajów, jednak Polacy i Węgrzy mają o niej nieco lepsze zdanie niż Czesi. Spośród respondentów czeskich prawie trzy czwarte (72%) krytycznie ocenia stan gospodarki Republiki Czeskiej.

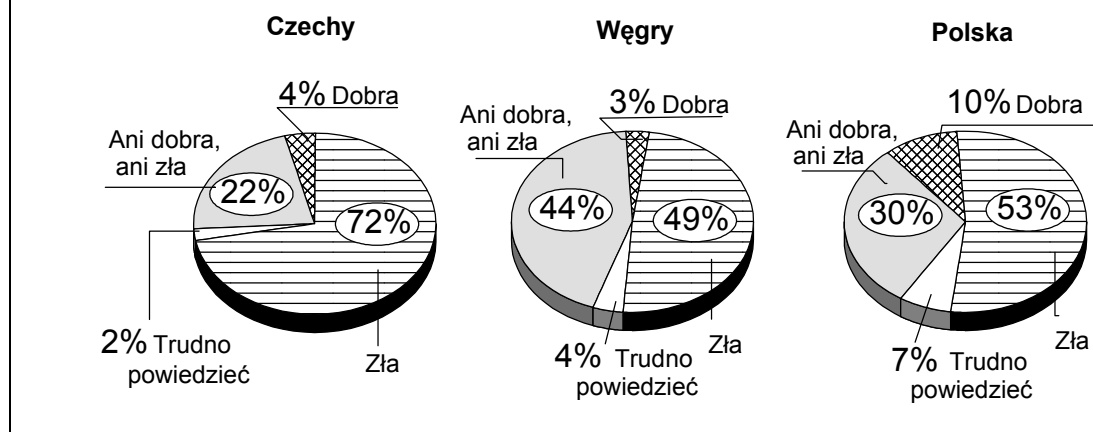
W ciągu ostatniego półrocza we wszystkich trzech krajach ośrodki badawcze odnotowały pogorszenie ocen bieżącej sytuacji gospodarczej. Szczególnie wyraźne jest ono na Węgrzech, gdzie o 10 punktów wzrósł odsetek respondentów uważających, że sytuacja gospodarcza kraju jest zła (odpowiedzi „zła” i „bardzo zła” razem). W Czechach odsetek ocen krytycznych wzrósł o 7 punktów, a w Polsce najmniej - o 4 punkty.

Tabela 1

Jak Pan(i) ocenia obecną sytuację gospodarczą kraju?	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska
	II '99			VII '99		
	w procentach					
Bardzo dobra	0	0	0	0	0	0
Dobra	5	6	13	4	3	10
Ani dobra, ani zła	29	50	33	22	44	30
Zła	52	33	39	58	40	41
Bardzo zła	13	6	10	14	9	12
Trudno powiedzieć	1	5	5	2	4	7

⁴ Zob. komunikat CBOS „Oceny sytuacji gospodarczej, warunków bytu i działalności rządu w Polsce, Czechach i na Węgrzech”, marzec '99.

RYS. 1. JAK PAN(I) OCENIA OBECNĄ SYTUACJĘ GOSPODARCZĄ KRAJU? (LIPIEC '99)

OCZEKIWANE ZMIANY SYTUACJI GOSPODARCZEJ

Czesi nie tylko najgorzej spośród trzech porównywanych społeczeństw oceniają bieżącą sytuację gospodarczą kraju, ale wykazują też najwięcej pesymizmu w przewidywaniach najbliższej przyszłości. Odsetek pesymistów w tym względzie jest w Republice Czeskiej o 10 punktów wyższy niż w Polsce i o 6 punktów wyższy niż na Węgrzech. Przewidywania zmian w gospodarce w Polsce i na Węgrzech są zbliżone, z tym że prognozy Węgrów są nieco bardziej spolaryzowane: w porównaniu z Polakami częściej przewidują oni zarówno poprawę, jak i pogorszenie sytuacji.

W stosunku do lutego '99 zwraca uwagę katastrofalne pogorszenie prognoz na Węgrzech: o 12 punktów spadł odsetek optymistów i w identycznym stopniu wzrósł odsetek pesymistów. Pogorszenie prognoz w Polsce było mniej wyraźne. Natomiast w Czechach pesymizm minimalnie zmalał, jednak wciąż utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie.

Tabela 2

Prognozy rozwoju sytuacji gospodarczej kraju w ciągu najbliższego roku	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska
	II '99			VII '99		
	w procentach					
Znaczna poprawa	0	0	0	0	0	0
Poprawa	10	31	21	11	19	15
Brak zmiany	40	39	41	43	39	44
Pogorszenie	38	18	24	34	27	25
Znaczne pogorszenie	5	3	3	5	6	4
Trudno powiedzieć	7	9	11	8	9	12

OCENY MATERIALNYCH WARUNKÓW BYTU

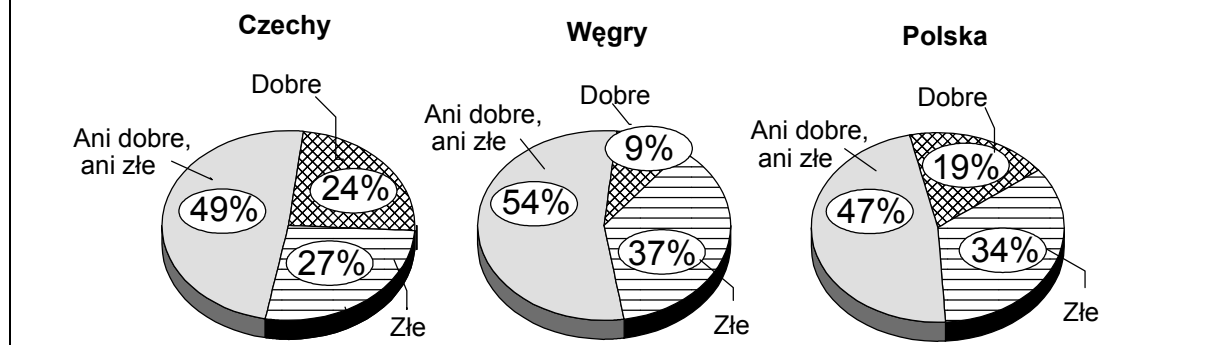
Oceny materialnych warunków życia w trzech porównywanych krajach przedstawiają się zupełnie inaczej niż oceny sytuacji gospodarczej. Warunki bytu najlepiej są postrzegane w Czechach, a nieco gorzej w Polsce i - zwłaszcza - na Węgrzech. Społeczeństwo czeskie dostrzega trudności gospodarcze swojego kraju, lecz nie przekłada się to na bieżącą ocenę własnych warunków bytu.

Oceny warunków życia są znacznie bardziej stabilne niż oceny sytuacji gospodarczej kraju. W ciągu ostatnich sześciu miesięcy pozostały one na niezmiennym poziomie w Polsce i w Czechach, natomiast na Węgrzech odnotowano ich nieznaczne pogorszenie.

Tabela 3

Ocena warunków materialnych	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska
	II '99			VII '99		
	w procentach					
Bardzo dobre	2	1	2	2	0	1
Dobre	22	9	19	22	9	18
Ani dobre, ani złe	50	59	45	49	54	47
Złe	21	20	25	21	24	23
Bardzo złe	5	11	9	6	13	11

RYS. 2. OCENA WARUNKÓW MATERIALNYCH (LIPIEC '99)

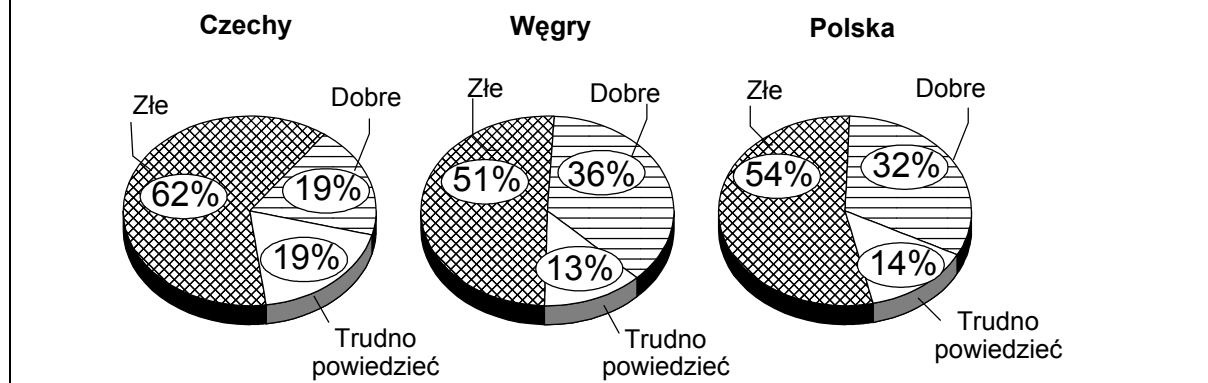
OCENY DZIAŁALNOŚCI RZĄDU I OPOZYCJI

Pierwsza połowa roku '99 to okres załamania się popularności rządów we wszystkich trzech porównywanych krajach Europy Środkowej. Spadek notowań polskiego rządu nastąpił nieco wcześniej niż w pozostałych dwóch krajach (w styczniu '99) i wiązał się z wprowadzeniem czterech reform systemowych oraz z nasileniem się protestów społecznych na tle ekonomicznym. Na Węgrzech i w Czechach odnotowano bardzo wyraźne pogorszenie ocen rządzących tam gabinetów pomiędzy lutym a lipcem. W tym okresie odsetek Czechów dobrze oceniających rząd Milosza Zemana zmniejszył się o 14 punktów, a odsetek Węgrów wystawiających dobre oceny gabinetowi Viktora Orbana - o 16 punktów. Obecnie ciągle jeszcze najlepsze oceny uzyskuje rząd węgierski, nieco gorsze zaś - polski. Rząd Republiki Czeskiej oceniany jest pozytywnie przez mniej niż co piątego respondenta, a negatywnie przez grupę ponad trzykrotnie liczniejszą. Jednocześnie w Czechach jest najwyższy odsetek badanych nie potrafiących ocenić działalności swego gabinetu rządowego.

Tabela 4

Oceny działalności rządu	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska
	II '99			VII '99		
	w procentach					
Bardzo dobre	2	8	1	1	4	1
Dobre	31	44	33	18	32	31
Złe	34	28	41	46	35	38
Bardzo złe	7	8	13	16	16	16
Trudno powiedzieć	26	12	12	19	13	14

RYS. 3. OCENY DZIAŁALNOŚCI RZĄDU (LIPIEC '99)

Gorzej niż pół roku wcześniej oceniana jest opozycja parlamentarna w Polsce i na Węgrzech. U nas odsetek badanych pozytywnie oceniających działalność opozycji zmniejszył się w tym czasie o 7 punktów, na Węgrzech zaś o 5 punktów. Nie dysponujemy porównywalnymi danymi dla Czech z lutego '99. W lipcu opozycja była w tym kraju oceniana najgorzej ze wszystkich trzech omawianych krajów.

Tabela 5

Ocena opozycji parlamentarnej	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska
	II '99			VII '99		
	w procentach					
Bardzo dobra	-	3	4	1	2	3
Dobra	-	34	36	16	30	30
Zła	-	31	26	45	32	27
Bardzo zła	-	7	5	11	7	6
Trudno powiedzieć	-	25	29	27	28	34

W Czechach mamy do czynienia z poważnym kryzysem zaufania do instytucji politycznych w ogóle: społeczeństwo czeskie bardzo źle ocenia zarówno swój rząd, jak i opozycję. Również na Węgrzech przy ocenie rządu i opozycji oceny negatywne przeważają nad pozytywnymi, lecz przewaga krytycyzmu jest tam znacznie mniej wyraźna. W Polsce natomiast zdania na temat opozycji są podzielone (odsetki pozytywnych ocen rządu i opozycji są zbliżone), a w porównaniu z Czechami i Węgrami Polacy najczęściej nie potrafia się wypowiedzieć na temat działalności swojej opozycji parlamentarnej.

Wyniki badań przeprowadzonych w Polsce, Czechach i na Węgrzech pozwalają sądzić, że niektóre z zaobserwowanych w naszym kraju tendencje, jeśli chodzi o zmiany opinii publicznej, mają charakter ponadnarodowy i dotyczą również innych państw Europy Środkowej. W pierwszym półroczu '99 we wszystkich trzech krajach nastąpiło znaczące pogorszenie ocen dotyczących zarówno sfery politycznej, jak i gospodarczej. Czesi, Węgrzy i Polacy gorzej niż sześć miesięcy wcześniej oceniają własne rządy i gospodarkę swoich krajów. Pogorszenie ocen sytuacji gospodarczej szczególnie wyraźnie dotknęło Węgry, natomiast spadek ocen rządu był najdotkliwszy w Republice Czeskiej. Na tle pozostałych dwóch krajów spadek ocen w Polsce miał stosunkowo łagodny przebieg.

Czesi relatywnie najgorzej oceniają własną gospodarkę i są największymi pesymistami, jeśli chodzi o perspektywy jej rozwoju w ciągu najbliższego roku; jednocześnie stosunkowo wysoko oceniają swoje warunki życia. Nastroje społeczne są więc zgodne z danymi twardymi, według których jest to kraj obecnie stosunkowo najwolniej się rozwijający, lecz - na tle Polski i Węgier - o relatywnie wysokim PKB na mieszkańca.

Złe oceny i prognozy gospodarki węgierskiej mogą być wynikiem wysokich, lecz niezaspokojonych oczekiwań dotyczących bieżącego roku. Miał on być - po bardzo dobrym roku '98 - jeszcze bardziej pomyślny dla gospodarki Węgier. Pojawienie się oznak pogorszenia wciąż dobrej koniunktury mogło wywołać w społeczeństwie tego kraju uczucie frustracji i niezadowolenia.

Opracował
Michał WENZEL